HRONICUL CANTEMIRIAN – ÎNTRE TRADUCERE ŞI TEXT ORIGINAL

MONICA VASILEANU
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Bucureşti

În istoriile literare, ultima lucrare a lui Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor* (HVR), este considerată traducerea unei lucrări mai vechi, redactată în limba latină[1]. Dacă unii exegeţi au considerat că această lucrare, versiunea latină a *Hronicului*, este manuscrisul pierdut în naufragiul din Marea Caspică, cercetările mai noi socotesc că punctul de plecare al *Hronicului* este *Historia Moldo-Vlachica* (HMV)[2]. Vom încerca să clarificăm relaţia dintre cele două texte (în ce măsură HVR poate fi socotit, fie şi parţial, o traducere a HMV) în lucrarea de faţă.

Dimensiunile diferite ale celor două texte fac imposibilă considerarea *Hronicului* o simplă traducere a scrierii latineşti întrucât *Historia* are o întindere între trei cincimi şi două treimi[3] din dimensiunile *Hronicului*. Compararea fragmentelor echivalente poate însă fi relevantă pentru o cercetare a mecanismelor traducerii pe care le putem depista în textul cantemirian, în special ale traducerii terminologice.

Observaţiile de mai jos se bazează pe compararea a trei fragmente din cele două scrieri, *Predoslovia* celor două, capitolele 5 şi 6 din HMV şi corespondentele lor, *Capul VI* din prima carte şi *Capul I* din cartea a III-a a *Prolegomenelor*.

1. *Limitele traducerii*

Cantemir însuşi considera HVR o „prefacere” a unei scrieri mai vechi:

> „Însă acestea toate, fiind de noi în limba lătinească scrise şi alcătuite, socotit-am că cu strâmbătate, încă şi cu păcat va fi, de lucrurile noastre, de ciia înainte, mai mult streinii decât ai noştri să le ştie. De care lucru acmu de iznoavă osteninţă luând, din limba lătiniască iarăşi pre cea a noastră românească le prefacem” (HVR 1076).

Acest extras a făcut mulţi exegeţi să considere HVR o traducere[4]. Însă „prefacere” înseamnă, după cum vom vedea, mai mult decât o simplă transpunere dintr-o limbă într-alta. Câtă vreme HVR conţine material nou, care nu este prezent în HMV, ideea că întreg textul reprezintă o traducere trebuie îndepărtată. La nivelul unor unităţi mai mici de text, însă, este posibilă o analiză din perspectiva traductologiei.

[1] Ivaşcu (1969: 255).
[2] Mazilu /2001: 98).
[3] Conform aprecierilor lui Dan Sluşanschi în *Introducerea* la vol. IX de *Opere* − HMV: 13−14.
[4] Inclusiv Rosetti, Cazacu, Onu (1971: 377).

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

Despre sterilitatea distincţiei dintre traducerea literală şi cea literară, opoziţie cu o lungă istorie, s-a discutat în contextul analizei operelor cantemiriene[1]. Întrucât traducătorul nu operează cu cuvinte scoase din context, ci cu fraze aparţinând unui text, care, la rândul lui, este circumscris unei culturi, actul traducerii trebuie regândit ca fiind mult mai complex decât simpla corespondenţă dintre lexeme:

> „sarcina traducătorului nu merge de la cuvânt la frază, la text, la ansamblul cultural, ci invers: impregnându-se cu vastele lecturi ale spiritului unei culturi, traducătorul coboară de la text la frază şi la cuvânt. Ultimul act, dacă putem spune aşa, ultima decizie priveşte stabilirea unui glosar situat la nivelul cuvintelor; alegerea glosarului este cea din urmă încercare în care se cristalizează oarecum *in fine* ceea ce ar trebui să fie o imposibilitate de a traduce" (Ricoeur 2005: 115).

Fidelitatea faţă de textul sursă nu priveşte, aşadar, corespondenţa cuvânt-cuvânt şi nici măcar sens-sens; fidelitatea se raportează mai degrabă la intenţia autorului, la scopul urmărit de acesta:

> „Fidelitatea se apreciază în funcţie de finalitatea TS şi de finalitatea pe care traducătorul o atribuie TŢ (…). În funcţie de finalitatea atribuită, se aleg strategia şi procedeele de traducere pertinente atingerii obiectivului" (Lungu-Badea 2008 s. v. *fidelitate*).

În cazul de faţă, problema intenţiei autorului este mult simplificată întrucât TS şi TT au acelaşi autor. Aşadar mesajul care face obiectul traducerii este acelaşi. Finalitatea însă este diferită întrucât Cantemir ţine cont de citiorii celor două versiuni ale operei sale istorice şi în funcţie de aceştia şi de competenţele lor lingvistice îşi modelează discursul.

2. *Tehnica traducerii*

Oferim în continuare un tablou al modificărilor operate de Cantemir în trecerea de la textul latin la cel românesc. Succesiunea lor ţine seama de îndepărtarea faţă de forma lingvistică a ST, chiar dacă, în sensul precizat mai sus, fidelitatea traducerii nu este trădată.

2.1. Procedee obişnuite datorate corespondenţei inexacte dintre lexemele limblor

Lipsa unei corespondenţe lexicale exacte între cele două limbi, latină şi română, face ca uneori să fie necesară utilizarea unei perifraze pentru a cuprinde sensul unui singur cuvânt. Acest procedeu este frecvent mai ales în cazul verbelor la participiu prezent, lipsit de echivalent românesc:

(1) a. [sapientes] *Imo genuinam Moysae historiam olim periisse* ***blaterantes***,
(2) *Ezdram volunt huius excogitatorem.* (HMV 128)
b. *înţelepţii lumii aceştiia...* ***nici s-au siit a buigui****, precum cea chiară şi adevărată dinceput a lui Moisei istorie, cu prădzile şi pustiirile Ierusalimului şi a toată împărăţiia iudeilor să să fie răsărit; iară aceasta pre care astădzi în mână o avem, Iezdra din capul şi pomenirea minţii sale să o fi izvodit.* (HVR 1066)

În exemplul citat se observă că participiul poate fi echivalat printr-o formă verbală personală şi prin sintagme nominale, iar textul românesc este în mod necesar amplificat.

[1] V. Uţă Bărbulescu (2009).

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

Echivalenţa cuvânt – perifrază se realizează şi în sens invers: un cuvânt românesc surprinde singur sensul unei sintagme latineşti:

(2) a. *Alexander Magnus Macedo* ***felicem praedicabat*** *Achillem.* (HMV 128)
b. *Alexandru Marele Machedon pe Achilevs* ***fericiia.*** (HVR 1065)

Între modificările cele mai frecvente în traducere se numără şi schimbarea configuaţiei cazuale:

(3) a. *Supremae Mentis imis impernoscibile illud* ***regimen*** *atque* ***moderamen****...* (HMV 126)
b. *acea dintru nalturi în toate şi preste toate minte,* ***cu a sa ocârmuire*** *şi de minte celor de supt lună neatinsă şi neagiunsă* ***socoteală****...* (HVR 1063)

Regentele *regimen* şi *moderamen*, subiecte în textul latinesc, devin în cel român subordonate prepoziţionale ale substantivului *minte*, care în TS se află în genitiv.

Repartizarea informaţiei în enunţuri, cu limite marcate de punctuaţie, nu este aceeaşi în cele două texte. În prima frază a prefeţei, textul latinesc conţine o sintagmă echivalată destul de exact, însă în alt enunţ, în alt context (fraza a doua a *Predosloviei*).

(4) a. *posteritatis maximo cum stupore* (HMV 126)
b. *cu mare mierarea celor mai pre urmă viitori* (HVR 1063)

2.2. Amplificări cu rol stilistic

De cele mai multe ori, Cantemir simte nevoia să expliciteze textul latin, varianta românească fiind mai bogată:

(5) a. *dum historiographos, ut itineris incerti ductores sequimur* (HMV 128)
b. *când istoricilor urmăm,* ***credzind şi nedejduindu-ne drepte*** *şi a drumului ştiutoare povaţe a fi* (HVR 1065)

Astfel se complineşte sensul lui *ductores* prin două gerunzii. Putem presupune că modificările din textul românesc au la bază motive stilistice. Dacă aliteraţia din enunţul latin nu putea fi păstrată, simetria binară compensează efectul prin emfază.

Însă procedeul cel mai frecvent de explicitare este acela al traducerii unui cuvânt printr-o sintagmă redundantă, formată din două sinonime (contextuale). Conform observaţiei editorului[1], rolul acestui procedeu este de a insista asupra unei idei:

(6) a. *barbaras nationes* ***nobilitat*** (HMV 126)
b. *pre cele varvare neamuri* ***cinsteşte*** *şi le* ***evgheniseşte*** (HVR 1063)

În (6) b., al doilea verb precizează mai bine sensul primului, care are un semantism mai larg. Sau:

(7) a. ***mutat*** *enim dextra illa Altissimi enim regna de gente in gentem* (HMV 126)

[1] *Introducerea* Stelei Toma la HVR – HVR 827.

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

b. *că într-adevăr, puternică dreapta Celui Preaputernic* ***clăteşte*** *şi* ***mută*** *împărăţiile, dintr-un niam într-altul* (HVR 1063)

În (7), sensul verbului latin este cuprins în reuniunea celor două verbe româneşti, în zona comună de sens a lor.

Asemenea repetiţii redundante pot totuşi să nu precizeze sensul unui lexem latin şi astfel este nevoie de explicaţii suplimentare:

(8) a. *imis... **impernoscibile**... moderamen* (HMV 126)
b. ***de minte*** *celor de supt lună* ***neatinsă*** *şi* ***neagiunsă*** *socotească* (HVR 1063)

Pentru adjectivul din (8) a. nu este suficient cuplul adjectival din (8) b. întrucât nu captează exact şi ideea de cunoaştere, de accea a fost necesară şi adăugirea *de minte*. Tot astfel, adjectivul *supremus* este tradus printr-o sintagmă expresivă, în care repetiţia întăreşte sensul superlativului, după cum se observă în (3): ***Supremae*** *Mentis* şi *acea* ***dintru nalturi în toate şi preste toate*** *minte*.

Uneori autorul simte nevoia să nu se oprească la transpunerea textului latinesc în limba română şi adaugă fragmente mai mici sau mai mari, care însă nu aduc informaţie suplimentară, ci doar întăresc prin procedee stilistice informaţia deja existentă:

(9) a. *aliquando turbine ventorum exaltatum* (HMV 126)
b. *alte ori acelaşi,* ***mult stropşit şi călcat fărâmându-să, şi în prav şi pulbere zdrumicându-să****, cu vânturile* ***să holbureşte şi cu mare răzsipă până la nuări învârtit*** *rădicându-să,* ***preste alte dealiuri şi preste alte văi, în izbelişte să liapădă*** (HVR 1064)

Adaosurile nu fac decât să completeze alegoria, fără a aduce informaţie referenţială în plus. Mai mult, verbele acumulate în textul românesc sunt dispuse în climax, figură pentru care autorul renunţă la paralelismul sintactic al frazei latine.

În acelaşi sens ne întrebăm în ce măsură (10) b. poate fi socotit traducerea fidelă a lui (10) a.:

(10) a. [homines] *quam mobiles, quam corruptibiles sint* (HMV 126)
b. *cât de putregăios lucru şi putregiunii suppus să fie omul,* ***şi cât de proaste, slabe şi neputincioasă să fie lucrurile lui*** (HVR 1063)

Nu numai că cele două adjective, *mobiles* şi *corruptibiles*, sunt traduse printr-o figură etimologică, inexistentă în textul latin, dar reluarea ideii prin propoziţia *cât de proaste, slabe şi neputincioasă să fie lucrurile lui* nu are decât rolul de a insista asupra aceleiaşi idei, fără a aduce informaţii noi. Dacă privim traducerea din perspectiva intenţiei autorului, putem accepta o asemenea transpunere; dacă însă rămânem la ideea că traducerea trebuie să respecte şi forma TS, putem deja afirma că în cea mai mare parte HVR este un text original.

Tot în sfera expresivităţii sporite a textului tradus intră şi echivalarea unui termen neutru printr-o figură de stil. De exemplu, banalul *tuitius* este echivalat printr-o litotă.

(11) a. *sive tuitius loquendo* (HMV 126)
b. *pentru ca adeverinţa lucrului mai fără grijă să mărturisesc* (HVR 1065)

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

2.3. Ospitalitatea limbii-ţintă: elemente de limbă populară într-un text ştiinţific

În scrierea românească expresivitatea apare mai marcată prin comparaţie cu textul latin. În exemplul de mai jos se observă o creştere în expresivitate prin adăugarea unor expresii cu încărcătură afectivă. Dacă în textul latin *mens* nu are niciun atribut, în varianta română se adaugă un plus de dramatism prin inserarea adjectivului *slab*:

(12) a. *inter fabulas et veras historias* ***mens*** *distinguere conatur* (HMV 128)
b. ***slaba a omului socoteală*** *cu tot de-adinsul să pune, pentru ca cea adevărată istorie din basne* ***ca grâul din neghină să aliagă*** (HVR 1065)

Fraza de mai sus mai conţine un element expresiv, comparaţia *ca grâul din neghină să aliagă*. În altă parte a *Historiei* îi găsim corespondenul: *ut zyzania a tritico discernatur* (HMV 164). Cantemir apelează, aşadar, la imaginarul universal printr-o expresie a limbajului bisericesc, marcată expresiv, pe care o introduce în textul ştiinţific.

În aceeaşi categorie intră şi adaptări ale unor expresii cvasi-idiomatice:

(13) a. *sacras prophanasque* ***salutaverit*** *paginas* (HMV 126)
b. *citiala sfintelor şi a profanilor <păgâneşti> scrisori* ***va fi amirosit*** (HVR 1063)

Substituţia verbului latinesc cu unul de sorginte populară o putem asocia ospitalităţii limbajului, forţând puţin expresia celebră a lui Ricoeur[1]. Româna, limba-ţintă, primeşte conţinutul ideatic al textului latin, însă îl îmbracă în haine proprii, cuvintele având propriul bagaj cultural şi stilistic.

În acelaşi sens putem interpreta şi sintagmele cu aluzii mitologice:

(14) a. *mixto Marte* (HMV 132)
b. *după câtăva a furtunii giocuri* (HVR 1074).

Dacă editorul Dan Sluşanschi îşi exprimă îndoiala cu privire la lecţiunea *mixto* (lecţiune incertă), numele zeului războiului se pare că este destul de clar scris. În acest caz, *Mars* devine aproape un substantiv comun, pierzându-şi statutul de nume propriu, desemnând pur şi simplu o luptă, un conflict armat. Infidelitatea traducerii trădează aşadar (intenţionat!) aluzia culturală a originalului.

Balansul între elementul savant şi cel popular în HVR se ilustrează şi prin evitarea gerunziilor acumulate în textul latin

(15) a. *loquendo* (HMV 126)
b. *să mărturisesc* (HVR 1063).

Mai mult, în adaptarea la limba populară gerunziul poate fi tradus printr-o sintagmă expresivă:

(16) a. *ludendo* (HMV 126)
b. *într-un chip oarecarile de gioc si batgioc* (HVR 1063)

[1] Ricoeur (2005: 92).

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

Figura etimologică cu aspectul unui joc de cuvinte subliniază tocmai sensul verbului *ludere*.

3. *Urme ale HVR în HMV*

Poate părea paradoxal că HVR se prevede totuşi în HMV, deşi redactarea *Hronicului* este ulterioară. Însă trebuie să ţinem cont că limba maternă a lui Cantemir, româna, determină şi „alunecări de pană", erori în textul latinesc[1].

În categoria influenţei limbii materne pot fi citate puţine exemple, dintre care mai frecvente par proastele încadrări în clase flexionare de gen. Astfel, în (17), Cantemir pare a fi avut în minte cuvântul *neam*, un neutru românesc cu care acordă posesivul, şi nu substantivul feminin *gens*[2]:

(17) *sui gentis amore* (HMV 134)

Sub semnul întrebării rămâne o altă construcţie, unde dativul ia locul genitivului în mod nejustificat. Motivele acestei confuzii sunt multe, ne întrebăm însă dacă omonimia românească dintre genitiv şi dativ se poate număra printre ele:

(18) *arma genti eidem* (HMV 136)

4. *Traducerea terminologică*

HVR a fost conceput şi redactat ca un text ştiinţific. Cantemir pare conştient într-o măsură mai mare decât ceilalţi cronicari moldoveni de statutul de ştiinţă pe care îl are istoria şi îşi formulează în *Predoslovii* – şi apoi le reia în corpul textului – principiile aplicate în redactarea lucrării sale istoriografice. Voi cerceta în această secţiune câteva aspecte ale terminologiei specifice istoriografiei, prin compararea celor două texte.

În cele trei capitole comparate am găsit termeni definitori pentru istoriografie, termeni denumind realităţi politico-administrative şi cuvinte din lexicul comun, care capătă însă un sens mai bine definit în ştiinţa istoriei.

Pe cei care consemnează evenimentele Cantemir îi denumeşte, româneşte, *istorici* (HVR 1070 şi *passim*), în latină corespunzându-i mai multe cuvinte: *historiographi* (HMV 128) alternând, pentru variaţie probabil, cu hiperonimul *scriptores* (HMV 132). Interesant ni se pare că, în fragmentele cercetate, *historicus*, etimonul lui *istoric*, nu apare cu valoare nominală. Compusul de origine grecească *chronographi* (HMV 130) îl păstrează ca atare, preferând introducerea neologismului *hronografi* (HVR 1068). Operele acestora pot fi numite cu cuvinte din lexicul comun, precum *volumina* (HMV 130), dar şi cu termeni specifici. În acest sens putem cita evoluţia semantică a lui *annales* (HMV 132), care desemna în latina clasică un anumit tip de scriere care presupunea înregistrarea evenimentelor în ordine cronologică pe ani[3]. Cantemir îl traduce prin *hronici* (HVR 1070), generalizând astfel un cuvânt cu sens restrâns pentru a denumi întreaga producţie istoriografică.

Pentru termenii care denumesc evenimente sau concepte istorice generale, Cantemir preferă o traducere prin cuvinte ale limbii române acolo unde este posibil: pe *expeditio* (HMV 158) îl echivalează prin *oştenire* (HVR 959), pe *tributum* (HMV 158) prin *dajde* (HVR 960) şi pe *donarium* (HMV 158) prin *dar* (HVR 960). Pentru traducerea cuvântului *extirpatio* (HMV

[1] Nicolae (2006: 449).
[2] Vezi şi nota editorului HMV 134.
[3] TLL s. v. *annalis*, Du Cange s. v. *annalis*.

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

158 – *extirpatio Dacorum*) foloseşte un procedeu de echivalenţă etimologică atunci când îl echivalează prin *dezrădăcinare* (HVR 959) întrucât primul sens al lui *stirps*, radicalul verbului *extirpare*, este acela de „rădăcină”, iar prefixele sunt şi ele echivalente (*ex-* cu *dez-*).

Realităţile specifice perioadei descrise ridică uneori probleme de traducere. Pentru sintagma latină *res publica* (HMV 160), cu sens schimbat de la un secol la altul, Cantemir alege un corespondent care să acopere toate ipostazele desemnate: *lucurile publicăi* (HVR 960). Pe conducătorul dacilor îl numeşte *rex* (HMV 158) – *craiu* (HVR 959) în traducere – cuvânt cu conotaţii peiorative în perioada clasică, la care este posibil să se fi gândit, având în vedere partizanatul său făţiş în favoarea romanilor.

Cantemir oscilează uneori în alegerea unui termen. Pentru „cetate de scaun” foloseşte când o traducere aproape mot-à-mot, *sedis sui urbs* (HMV 160), când una mai degrabă explicativă – *primaria urbs* (HMV 162). În acest caz credem că autorul a parcurs acel drum invers dinspre română spre latină, căutând echivalentul latinesc pentru o expresie românească pe care dorea să o aplice unor realităţi mai vechi.

Adaptarea la limba-ţintă presupune şi selectarea unor termeni specifici realităţilor româneşti ale epocii. Spre exemplu, pentru *dux* (HMV 164) cu sensul de „conducător militar” îl preferă pe *hatman* (HVR 993). Şi toponimele pot fi adaptate timpului cititorilor: pentru *Constantinopolis* (HMV 130) foloseşte *Ţarigrad* (HVR 1069), reflectând schimbările istorice. Din aceeaşi categorie face parte şi renunţarea la aluziile mitologice (deja convenţionalizate) din expresii precum *martialis spiritus* (HMV 158), unde adjectivul este derivat de la *Mars*, tradus prin *în lucrurile oşteneşti prea vârtos* (HVR 959).

5. *Concluzii*

Relaţia dintre cele două texte este mai complicată decât etichetarea istoriilor literare. HVR poate fi considerat o traducere a HMV numai parţial, capitole întregi fiind în întregime noi, şi numai dacă acceptăm o definire a traducerii în funcţie de intenţia autorului şi nu drept corespondenţa între unităţi lexicale aparţinând unor limbi diferite. Pe de altă parte, HVR este un text original nu doar în capitolele fără echivalent latin, întrucât limba română remodelează şi segmentează diferit informaţia. Cazul Cantemir pune în discuţie concepte-cheie ale traductologiei, precum *traducere* şi *fidelitate*, cerând redefinirea acestora.

SURSE

HVR = Cantemir, Dimitrie, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, în *Opere*, vol. I, texte, cronologie, glosar, referinţe critice şi introducere de Stela Toma, Bucureşti, Editura Academiei Române, Univers Enciclopedic, 2003.

HMV = Cantemir, Dimitrie, *Historia Moldo-Vlachica* în *Opere*, vol. IX, *De antiquis et hodiernis Moldaviae nominibus şi Historia Moldo-Vlachica*, ediţie critică, traducere, introducere, note şi indici de Dan Sluşanschi, Bucureşti, Editura Academiei, 1983.

BIBLIOGRAFIE

Du Cange, Charles Du Fresne, 1883-1887, *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis*, Niort, Le Favre.

Halichias, Ana-Cristina (ed.), 2006, *Antic şi modern. In honorem Luciae Wald*, Bucureşti, Humanitas.

Ivaşcu, George, 1969, *Istoria literaturii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Lungu Badea, Georgiana, 2008, *Mic dicţionar de termeni utilizaţi în teoria, practica şi didactica traducerii*, Timişoara, Editura Universităţii de Vest

Mazilu, Dan-Horia, 2001, *Dimitrie Cantemir, un prinţ al literelor*, Bucureşti, Elion.

Ricoeur, Paul, 2005, *Despre traducere*, traducere şi studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, Iaşi, Polirom.

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)

Rosetti, Alexandru, Boris Cazacu, Liviu Onu, 1971, *Istoria limbii române literare*, ediţia a doua, vol. I, *De la origini până la începutul secolului al XIX-lea*, Bucureşti, Minerva.
Nicolae, Florentina, 2006, „Câteva consideraţii privind influenţa limbii române asupra latinei lui Dimitrie Cantemir", în Halichias (ed.) 2006: 449−454.
Tărnăuceanu, Claudia, 2008, *Limba latină în opera lui Dimitrie Cantemir. Vita Constantini Cantemyrii: studiu lingvistic şi literar*, Iaşi, Editura Universităţii Alexandru Ioan Cuza.
Thesaurus linguae Latinae, vol. II, Lipsiae, B. G. Teubneri, 1901−1904.
Uţă Bărbulescu, Oana, 2009, *O opoziţie desuetă şi un concept problematic în teoria traducerii*, în Zafiu, Stoica, Constantinescu (eds.) 2009: 767−778.
Zafiu, Rodica, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), 2009, *Limba română: teme actuale. Actele celui de-al 8-lea Colocviu al Catedrei de Limba română, 5-6 decembrie 2008*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Cantemir's* Chronicle – *between translation and original text

The present article analyzes the relation between D. Cantemir's last work, *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, and its latin draft, *Historia Moldo-Vlachica*. The inquiry into the translation strategies used by D. Cantemir show us the fine border between translation and original text and requires a deeper understanding of some key-concepts in traductology such as translation and fidelity.

BDD-V843 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:10:08 UTC)